

Dosarul nr. 2ra-1009/22
2-19001712-01-2ra-21072022

Prima instanță: Judecătoria Cahul, sediul Central (jud. D. Bosîi)
Instanța de apel: Curtea de Apel Cahul (jud. R. Petrov, S. Pilipenco, N. Bondarenco)

DECIZIE

16 noiembrie 2022

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Svetlana Filincova
Dumitru Mardari
Mariana Pitic
Victor Burduh
Galina Stratulat

examinând recursurile declarate de Consiliul raional Cahul și de Ministerul
Finanțelor al Republicii Moldova,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Ion Paladi,
intervenienți accesorii Zinaida Popa și Ecaterina Petrenco împotriva Consiliului
raional Cahul, intervenienți accesorii Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova,
Primăria satului Slobozia Mare, raionul Cahul, Valentina Carastan, cu privire la
achitarea compensației cu titlu de recuperare a valorii bunurilor confiscate,

împotriva deciziei din 23 mai 2022 a Curții de Apel Cahul,

c o n s t a t ă:

La 29 noiembrie 2016, Ion Paladi a depus cerere de chemare în judecată
împotriva Consiliului raional Cahul, solicitând obligarea Consiliului raional Cahul
să-i achite suma de 100000 de lei cu titlu de compensație pentru recuperarea valorii
bunurilor persoanelor supuse represiunilor politice și încasarea cheltuielilor de
judecată.

În motivarea acțiunii, reclamantul a invocat că, fiind fiul represatului politic
Radion Paladi, în data de 29 august 2012 a adresat o cerere Consiliului raional Cahul,
prin care a solicitat achitarea compensației în rezultatul confiscării averii tatălui său
de către regimul comunist. Prin răspunsul Consiliul raional Cahul, primit la data de
10 octombrie 2016, i s-a refuzat în admiterea cererii, din motiv că tatăl său Radion
Paladi ar fi beneficiat personal de această compensație.

Reclamantul și-a exprimat dezacordul cu răspunsul primit, fiind neîntemeiat,
din motiv că, administrația publică locală la examinarea solicitării sale nu a anexat
acte confirmative privind recepționarea sumei de către tatăl său, însă s-a limitat doar
la un răspuns primit de la serviciul de arhivă Vulcănești, bazat pe extrasul din
procesul-verbal nr.7 din 17 noiembrie 1993, prin care s-a decis achitarea sumei de
100000 de ruble.

La data de 27 octombrie 2016 a depus cerere prealabilă prin care a solicitat
admiterea cerințelor cu achitarea sumei în mărime de 100000 de lei, conform Legii

privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225-XII din 08 decembrie 1992, însă nu a primit răspuns în termenul prevăzut de lege.

Prin hotărârea din 11 mai 2018 a Judecătorei Cahul, sediul Central, s-a admis parțial cererea de chemare în judecată depusă de Ion Paladi și în vederea executării deciziei Comitetului executiv al Consiliului raional Vulcănești nr. 7 din 17 noiembrie 1993, s-a încasat de la Consiliul raional Cahul, prin intermediul Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, în beneficiul lui Ion Paladi suma de 38320 de lei cu titlu de compensație de recuperare a valorii bunurilor persoanelor supuse represiunilor politice; în rest acțiunea a fost respinsă ca fiind neîntemeiată.

Prin decizia din 18 decembrie 2018 a Curții de Apel Cahul s-au admis apelurile declarate de Consiliul Raional Cahul și Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și s-a casat, din oficiu, hotărârea din 11 mai 2018 a Judecătorei Cahul, sediul Central, cu trimiterea cauzei spre rejudecare în Judecătoria Cahul, în alt complet de judecată; totodată, s-a indicat că, la rejudecarea cauzei urmează a fi atrase în proces Zinaida Popa și Ecaterina Petrenco, stabilind statutul acestora în conformitate cu art. 63-67 Cod de procedură civilă.

Prin încheierea din 28 ianuarie 2019 a Judecătorei Cahul, sediul Central, a fost atras în proces, din oficiu, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, în calitate de intervenient accesoriu de partea pârâtului.

Prin încheierea din 28 ianuarie 2019 a Judecătorei Cahul, sediul Central, a fost atras în proces, Primarul satului Slobozia Mare, raionul Cahul, Valentina Carastan, în calitate de intervenient accesoriu de partea pârâtului.

Prin încheierea din 28 ianuarie 2019 a Judecătorei Cahul, sediul Central, s-au atras în proces Ecaterina Petrenco și Zinaida Popa, în calitate de intervenienți accesorii de partea reclamantului.

Prin cererea de concretizare depusă la data de 29 septembrie 2020, Ion Paladi a concretizat obiectului pretenției, motivând că, pe parcursul judecării cauzei, s-a constatat despre existența unei decizii a comitetului raional Vulcănești din 17 noiembrie 1993 prin care tatălui său, Radion Paladi, i s-a acordat suma de 100000 de ruble din contul bugetului raional Vulcănești. Decizia dată nu a fost executată.

Reclamantul a susținut că, în calitate de moștenitor al lui Radion Paladi, a acumulat dovezi, care acordă posibilitate instanței de a încasa compensația anume de la Consiliul raional Cahul drept urmare a restructurării teritorial administrative. În ceea ce privește existența bunurilor confiscate, reclamantul a menționat în acest sens: raportul de evaluare a bunului imobil din 18 decembrie 2019, conform căruia valoarea actuală a terenului agricol, situat în extravilanul sat. Slobozia Mare, r-nul Cahul, constituie 565000 de lei; raportul de evaluare a proprietății imobiliare nr. 2012 din 27 iunie 2012 întocmit de Î.S. „Cadastru”, a cărui obiect a constituit casa de locuit cu construcții accesorii situată în sat. xxxxx, r-nul xxxxx, care până în anul 1947 a aparținut lui Radion Paladi, valoarea totală fiind de 137069 de lei; raportul de expertiză nr. 291211PP din 28 decembrie 2012 cu privire la aprecierea prețului de piață a animalelor și certificatul sanitar eliberat de medicul veterinar; extrasul din lista de gospodării supuse impozitului din sat. xxxxx, r-nul xxxxx din 22 martie 2011, nr. 11/74, conform căruia Radion Paladi deținea în proprietate teren agricol cu suprafața de 18,65 ha, dintre care: 2,10 ha -pășune, 0,20 ha-grădini; 0,30 ha-viță de vie, precum și deținea: un cal, o iapă, 3 boi de muncă, 10 ovine, 8 capre și o vițică, evaluate la suma de 50000 de lei. În total valoarea compensației constituie 752069

de lei, solicitând încasarea acesteia, inclusiv a cheltuielilor de asistență juridică în sumă de 3000 de lei.

Prin hotărârea din 23 octombrie 2020 a Judecătorei Cahul, sediul Central, s-a admis cererea de chemare în judecată depusă de Ion Paladi și s-a încasat de la Consiliul raional Cahul în beneficiul lui Ion Paladi compensația cu titlu de recuperare a valorii bunurilor supuse represiunilor politice în mărime de 565000 de lei pentru terenul agricol, suma de 137069 de lei, pentru casa de locuit și 5 șure, suma de 50000 de lei, pentru costul a 24 animale domestice; s-a încasat de la Consiliul Raional Cahul în beneficiul lui Ion Paladi cheltuielile de asistență juridică în mărime de 3000 de lei.

Prin decizia din 23 mai 2022 a Curții de Apel Cahul s-au respins ca fiind nefondate apelurile declarate de Consiliul Raional Cahul și Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și s-a menținut fără modificări hotărârea din 23 octombrie 2020 a Judecătorei Cahul, sediul Central.

La 22 iunie 2022, prin intermediul poștei (Vol.III, f.d.4), Consiliul raional Cahul a depus cerere de recurs împotriva deciziei din 23 mai 2022 a Curții de Apel Cahul, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel, casarea integrală a hotărârii primei instanțe, pronunțarea unei noi hotărâri de respingere a cererii de chemare în judecată ca fiind neîntemeiată.

În motivarea recursului s-a invocat că, la pronunțarea hotărârii, instanța de judecată nu a ținut cont de faptul că, reclamantul nu a prezentat actele ce atesta confiscarea bunurilor a căror contravaloare o solicită, condiție obligatorie conform pct. 5 lit. d) din Regulamentul privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, precum și achitarea compensației în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 627 din 05 iunie 2007. Procesul de despăgubire se inițiază de către persoana reabilitată și recunoscută victimă a represiunilor politice, așa cum este prevăzut în pct. 9 al hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la practica judiciară de aplicare a unor prevederi ale Legii privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, nr. 35 din 24 octombrie 2003, care stipulează că persoanele supuse represiunilor politice și ulterior reabilite, la cererea lor, li se restituie averea confiscată, naționalizată sau luată în alt mod.

Totodată, a menționat că, prin decizia Comitetului executiv Vulcănești nr. 7 din 17 noiembrie 1993, a fost dispusă achitarea din contul bugetului raional în beneficiul lui Radion Paladi, tatăl reclamantului, a sumei de 100000 de ruble la acel moment, cu titlu de cost al averii confiscate în rezultatul represiunilor politice, ceea ce denotă că Radion Paladi a înaintat o astfel de cerere în adresa Comitetului executiv Vulcănești. În perioada anilor 1993, când a fost adoptată decizia de despăgubire și până la decesul tatălui reclamantului, xxxxx, ulterior după deces și până la 29 august 2012, Ion Paladi nu a întreprins măsuri legale ca să ajute tatăl sau să finalizeze procedura de despăgubire inițiată de tatăl său, însă peste 19 ani a solicitat repetat despăgubirea respectivă.

Cu referire la pct. 8, pct. 9 alin.(2) al hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție, recurentul a indicat că, în lipsa unor astfel de dovezi, nu se poate discuta despre lista bunurilor ce urmează a fi recuperate sau quantumul sumei despăgubirii, or, pct. 12 al hotărârii amintite, arată că, cererea de chemare în judecată cu privire la restituirea bunurilor sau de recuperare a valorii acestora, achitarea indemnizației

unice, trebuie să corespundă cerințelor art. 166 Cod de procedură civilă. De regulă, să conțină informațiile: când, unde și în baza cărui act persoana a fost supusă represiunii politice; ce avere concretă a fost confiscată, naționalizată sau luată în alt mod. La caz, la cererea de chemare în judecată nu au fost anexate actele de represiune a persoanei, precum și cele de confiscare, naționalizare sau luare în alt mod a averii, costul averii determinată de comisie, actul de rehabilitare și decizia comisiei speciale. Procuratura Generală a Republicii Moldova, prin scrisoarea nr. 21-391/11 (3855) din 30 decembrie 2011, adresată reclamantului, a comunicat că, în arhiva raionului Vulcănești dosarul de condamnare în privința tatălui reclamantului nu s-a păstrat, iar sentința în baza căreia a fost înaintat recursul în anulare, nu conține date despre averea confiscată.

Referitor la achitarea de compensației de 565000 de lei, pentru 200000,0 mp de teren agricol aflat în extravilanul localității sat. Slobozia Mare, r-nul Cahul, a menționat că, legislația funciară și cea care reglementează rehabilitarea victimelor represiunilor politice nu prevede restituirea terenurilor foștilor proprietari, inclusiv în contextul prevederilor art. 12 al Legii privind rehabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225-XII din 08 decembrie 1992 (în continuare Legea nr. 1225/1992). Odată cu adoptarea Codului Funciar la 25 decembrie 1991 a fost reglementat regimul juridic asupra pământului, iar în sensul art. 4 Cod funciar nu se admite restituirea terenurilor foștilor proprietari și urmașilor lor. Aceștia li se pot atribui terenuri în proprietate în condițiile prevăzute de prezentul Cod. Art.12 Cod funciar prevede condițiile, conform cărora comisiile funciare stabilesc cota de teren echivalent care se atribuie în proprietate privată:[...]persoanelor supuse represiunilor politice și reabilitate ulterior, care locuiesc în localități rurale - la locul de trai. În context, recurentul a citat pct. 10, pct.19 ale Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție. Astfel, având în vedere normele citate, voința legiuitorului este de a nu retroceda terenul foștilor proprietari, nici în natură, nici prin compensare.

La pronunțarea hotărârii instanța de judecată nu a ținut cont de faptul că, cererea de recuperare a bunurilor, valorii bunurilor prin achitare de compensații înaintată de către Ion Paladi, contravine legislației, deoarece conform art. II. al Legii nr. 186 din 29 iunie 2006 pentru modificarea și completarea Legii nr. 1225/1992, sub incidența prezentei legi nu cad persoanele supuse represiunilor politice și ulterior reabilitate care au fost despăgubite până la intrarea în vigoare a prezentei legi. Statul prin intermediul Comitetului executiv Vulcănești și-a onorat obligațiunile față de Radion Paladi, victimă al represiunilor politice, de recuperarea valorii bunurilor prin achitare de compensații. Faptul de a solicita acordarea unei compensații pentru bunurile confiscate în rezultatul represiunilor politice a fost deja exercitat de către Radion Paladi, care știind cu certitudine despre decizia adoptată de către Comitetului executiv Vulcănești, nu a contestat-o în mod legal și reclamantul Ion Paladi nu este în drept de a solicita repetat acordarea unei compensații în baza Legii nr. 1225/1992. Pct. 5 al Hotărârii Curții Constituționale nr. 16 din 12 iunie 2007 menționează că, dispozițiile art. II alin. (2) din Legea nr. 186-XVI nu limitează dreptul persoanelor supuse represiunilor politice la despăgubire, ci dau expresie principiului potrivit căruia nimeni nu poate cere de două ori repararea aceluiași prejudiciu, aplicându-se față de persoanele care au primit despăgubiri în volum deplin, conform legislației în vigoare, la momentul apariției dreptului.

Pct. 3 al Indicației Ministerului Justiției nr 03/2401 din 19 martie 2008 privind recomandările Comisiei guvernamentale pentru problemele victimelor represiunilor politice, care se referă la deciziile comisiilor speciale adoptate intrării în vigoare a Legii nr. 186-XVI din 29 iunie 2006, prevede că, persoanele care au fost despăgubite prin legea veche nu pot beneficia din nou de acest drept. Persoana a cărei cerere a fost examinată de către comisia specială și în privința căreia a fost adoptată o decizie, nu poate depune o cerere repetată, iar comisiile speciale nu pot examina același caz pentru a doua oară. Persoana în cazul în care nu este de acord cu decizia emisă, în termenii stabiliți era în drept de a contesta decizia adoptată de comisia specială. Totuși, indicația dată, arată că, dacă aceste decizii nu au fost contestate în modul stabilit, se poate cere doar executarea lor din partea organelor executive respective.

Recurentul a opinat că, instanța de apel nu a ținut cont de prevederile legale citate, a încălcat normele de drept material și nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată.

La 20 septembrie 2022, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova a depus cerere de recurs împotriva deciziei din 23 mai 2022 a Curții de Apel Cahul, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe, pronunțarea unei noi hotărâri de respingere a cererii de chemare în judecată ca fiind tardivă sau neîntemeiată.

În motivarea recursului s-a invocat că, hotărârea primei instanțe și decizia instanței de apel sunt neîntemeiate și pasibile casării, având în vedere imposibilitatea de atribuire a unui echivalent bănesc pentru niște bunuri care anterior au fost compensate prin act administrativ valabil, decizia Comitetului executiv Vulcănești nr.7 din 17 noiembrie 1993, necontestată, precum și omiterea termenului de prescripție la înaintarea acțiunii civile. Compensarea valorii bunurilor pretinse a fi confiscate în lipsa actelor care confirmă faptul confiscării (pct.5 lit.d) din Hotărârea Guvernului nr.627 din 05 iunie 2007 pentru aprobarea Regulamentului privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor suspușe represiunilor politice, precum și achitarea compensației în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice, nu se admite în lipsa actelor ce atestă confiscarea, naționalizarea bunurilor sau scoaterea lor în orice alt mod din posesie, eliberate de arhive și de alte instituții abilitate. Contrar legii a fost dispusă compensarea unor bunuri care nu se restituie și anume atribuirea sumei de 565000 lei cu titlu de echivalent al valorii terenului agricol, precum și s-a dispus încasarea sumei, fără aplicarea eșalonării acesteia.

Recurentul a precizat că, având în vedere că, prin decizia Comitetului executiv Vulcănești nr.7 din 17 noiembrie 1993, a fost dispusă achitarea din contul bugetului raional în beneficiul lui Radion Paladi, tatăl reclamantului, a sumei de 100000 de ruble cu titlu de cost al averii confiscate pe faptul represiunilor politice, se atestă faptul că partea reclamantă nu este în drept de a solicita repetat acordarea unei compensații în baza Legii nr. 1225/1992, exercitarea unui drept care anterior a fost realizat de către Radion Paladi. Din materialele cauzei rezultă că, atât quantumul compensației atribuite prin decizia Comitetului executiv Vulcănești nr.7 din 17 noiembrie 1993, cât și neexecutarea acesteia nu au fost contestate de către Radion Paladi, decedat la data de xxxxx. Or, conform art.74 Cod civil din 26 decembrie 1964, în vigoare până la 12 iunie 2003, termenul general pentru apărarea printr-o acțiune a drepturilor încălcate ale unei persoane (prescripția) este de trei ani.

Conform art.79 și art.83 Cod civil, prescripția începe să curgă din ziua în care s-a născut dreptul la acțiune. Dreptul la acțiune se naște din ziua când persoana a aflat sau trebuia să afle, că i-a fost încălcat un drept. Împlinirea termenului de prescripție înainte de intentare a acțiunii constituie un temei pentru respingerea acțiunii. Codul Civil nr.1107 din 06 iunie 2002 (modernizat), la art.394, stipulează că, acțiunea privind apărarea dreptului încălcat se respinge în temeiul expirării termenului de prescripție extinctivă. Astfel, înaintarea unei solicitări la etapa actuală, de către fiul Ion Paladi este neîntemeiată și cu omiterea termenului de prescripție, fapt care prin prisma normelor citate, are ca efect în mod cert respingerea acțiunii. Atât prima instanță, cât și instanța de apel, deși, aveau obligația să examineze cele invocate, nu le-au examinat și combătut. Deși, a solicitat respingerea acțiunii ca fiind tardivă, prezentând argumente în acest sens. Atât prima instanță, cât și instanța de apel, într-o modalitate total neînțeleasă, au omis total să se expună asupra acestor circumstanțe.

Recurentul a susținut că, mențiunea primei instanțe și instanței de apel precum că, decizia Comitetului executiv Vulcănești nr.7 din 17 noiembrie 1993 nu este document executoriu și în privința acesteia nu se aplică termenul de prescripție prevăzut de Codul de executare, precum și că reclamantul Ion Paladi a respectat termenul de prescripție de înaintare a cererii de chemare în judecată, deoarece decizia Comisiei speciale este din 16 septembrie 2016, iar cererea a fost depusă la data de 29 noiembrie 2016 sunt niște concluzii eronate. Necontestarea atât a cuantumului, cât și pretinsa neexecutare în termen legal, are ca efect respingerea acțiunii ca tardivă. De fapt, atât prima instanță, cât și instanța de apel, fac trimitere la respectarea termenului de prescripție de către Ion Paladi la înaintarea acțiunii civile, fără a intra în esența cauzei și anume că dreptul pretins este prescris încă din anul 1996. În context au fost citate prevederile art. 406 alin. (1), (2), (3) Cod civil, precum și pct. 3 al Indicației Ministerului Justiției nr. 03/2401 din 19 martie 2008 privind recomandările Comisiei guvernamentale pentru problemele victimelor represiunilor politice, care se referă la deciziile comisiilor speciale adoptate anterior intrării în vigoare a Legii nr. 186 -XVI din 29 iunie 2006.

Cu referire la atribuirea sumei de 565000 de lei cu titlu de echivalent al valorii terenului agricol, recurentul a afirmat că, în sensul pct.10 din hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.35/2003 cu privire la practica judiciară de aplicare a unor prevederi ale Legii privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, instanțele judecătorești vor reține că nu se restituie persoanelor supuse represiunilor politice terenurile, pădurile, plantațiile multianuale, obiectivele scoase din circuitul civil, precum nici valoarea acestora, alte bunuri confiscate, naționalizate sau scoase, în orice alt mod din posesie, din considerente ce nu au legătură cu represiunile politice. Este important de menționat că evaluarea bunurilor confiscate pe faptul represiunilor politice este realizată conform Metodologiei de evaluare a bunurilor imobile confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesia persoanelor supuse represiunilor politice, aprobată prin Ordinul Agenției Relații Funciare și Cadastru nr.136/2008. Interdicția restituirii bunurilor prevăzută la art.12 al Legii nr.1225/1992, vizează două situații: a) interdicția de restituire a terenurilor, pădurilor, plantațiilor multianuale și a obiectivelor scoase din circuitul civil; b) interdicția restituirii altor bunuri confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesie din considerente ce nu au legătură cu represiunile politice. Prin prisma

obiectului de reglementare al Legii nr.1225/1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, o persoană nu poate să solicite restituirea unor bunuri care i-au fost confiscate din considerente care nu au legătură cu represiunile politice. Astfel, prevederea de la art. 12 din Legea nr.1225/1992 vizează totalitatea bunurilor care nu se restituie atât în natură, cât și ca echivalent bănesc.

Suplimentar a menționat că, art. 1 din Protocolul 1 la CEDO protejează bunurile actuale, cu alte cuvinte bunuri prezente asupra cărora o persoană fizică sau juridică deja exercită dreptul de proprietate. Curtea a precizat în jurisprudența sa că, art. 1 din Protocolul 1 la Convenție este aplicabil bunurilor actuale asupra cărora reclamantul poate pretinde că exercită un drept efectiv de proprietate. În ceea ce privește bunurile confiscate abuziv de regimul comunist, se precizează că acestea nu mai sunt bunuri actuale în sensul Convenției, deoarece a fost o privare a dreptului de proprietate cu caracter instantaneu. Exproprierea sau naționalizarea are un caracter instantaneu și nu duce la o situație de încălcare continuă. Din perspectiva CtEDO, fostul proprietar a pierdut calitatea de titular al bunului la momentul când a avut loc lipsirea de proprietate și nu mai poate pretinde că are un bun actual. Totodată, art. 1 din Protocolul 1 la Convenție nu consacră obligația generală a statului de a restitui proprietățile confiscate sau naționalizate acestea rămânând libere să decidă dacă restituie aceste bunuri și în ce condiții (Comisia Europeană cauza Lupuleț c. României din 17 mai 1996).

Instanțele de judecată în procesul de deliberare și emiteră a hotărârilor judecătorești în mod neîntemeiat nu au reținut faptul că, terenurile, precum și valoarea acestora, conform prevederilor art. 12 din Legea nr.1225/1992, nu se restituie; evaluarea bunurilor se face doar în măsura în care sunt prezentate către entitatea de evaluare a actelor ce atestă confiscarea, naționalizarea bunurilor sau scoaterea lor în orice alt mod din posesie, eliberate de arhive și de alte instituții abilitate, precum și actele cu descrierea obiectelor evaluării eliberate de arhivă și alte instituții abilitate.

În ceea ce privește atribuirea de către instanțele de judecată a suinei de 137069 de lei cu titlu de compensație pentru casa de locuit și 5 șure, a sumei de 50000 de lei cu titlu de compensație pentru costul a 24 animale domestice, recurentul a precizat că, în actele judecătorești vizate nu s-a făcut trimitere în corespundere cu pct.5 lit.d) din Hotărârea Guvernului nr.627 din 05 iunie 2007 pentru aprobarea Regulamentului privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor suspușe represiunilor politice, precum și achitarea compensației în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice, la acte care atestă faptul confiscării. În lipsa unor acte care ar proba lista bunurilor confiscate, partea reclamantă urma să depună o cerere în procedură specială privind constatarea faptului confiscării.

Copia recursului declarat de Consiliul raional Cahul, prin scrisoarea datată cu 21 iulie 2022 (Vol.III, f.d.7) a fost expediată în adresa intimaților și a fost recepționată la data de 25 iulie 2022 și 26 iulie 2022, conform avizelor de recepție (Vol.III, f.d.30-35).

Copia recursului declarat de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, prin scrisoarea datată cu 20 septembrie 2022 (Vol.III, f.d.20) a fost expediată în adresa intimaților și a fost recepționată la data de 26 septembrie 2022 și la 27 septembrie 2022, conform avizelor de recepție (Vol.III, f.d.36-41).

Referințe la cererea de recurs, în temeiul art. 439 alin.(2) Cod de procedură civilă, până la data judecării cauzei în ordine de recurs, nu au parvenit.

În conformitate cu prevederile art. 434 alin.(1) Cod de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Decizia instanței de apel a fost adoptată la 23 mai 2022.

Consiliul raional Cahul a depus cerere de recurs la 22 iunie 2022, prin intermediul poștei (Vol.III, f.d.4), iar Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova a înregistrat recursul la 20 septembrie 2022.

Materialele cauzei atestă expedierea copiei deciziei integrale a instanței de apel către participanții la proces la data de 15 iulie 2022, prin scrisoare (Vol.II, f.d.241) și a fost recepționată de către recurenții Consiliul raional Cahul și Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova la data de 20 iulie 2022 și la 21 iulie 2022, conform avizelor de recepție (Vol.III, f.d.23, 27). Astfel, recursurile sunt declarate în termen.

În conformitate cu art. 441 Cod de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Prin încheierea din 09 noiembrie 2022 a Curții Supreme de Justiție completul din 3 judecători a considerat recursurile admisibile și a decis examinarea acestora în fond de un complet din 5 judecători.

În conformitate cu art. 442 alin. (1) Cod de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

În conformitate cu art. 444 Cod de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Verificând legalitatea actului de dispoziție contestat, prin prisma argumentelor invocate și a materialelor din dosar, coroborat cu normele de drept material și procedural aplicabile la soluționarea litigiului dedus judecătii, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va admite recursurile declarate de Consiliul raional Cahul și de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și va casa integral decizia instanței de apel cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată, din următoarele considerente.

În conformitate cu articolul 445 alin. (1) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept: c) să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Din perspectiva prevederilor art. 432 alin. (1) Cod de procedură civilă, părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

În conformitate cu art. 432 alin. (4) Cod de procedură civilă, săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Pornind de la faptul că în sistemul legislației noastre procesuale, instanța de judecată este obligată să soluționeze procesul limitându-se la obiectul acestui în sensul formulat prin acțiune și, după caz, concretizat de către partea reclamantă, subsecvent, instanța de recurs se află în situația de a verifica dacă la caz a fost îndeplinită condiția unei examinări efective și a oferit un răspuns specific și explicit mijloacelor hotărâtoare pentru rezultatul procesului, a examinat toate pretențiile și argumentele înaintate (a se vedea, în contrast, Lebedinschi vs Moldova, 16 iunie 2015, parag. 31, 35 – 36; Nichifor vs Moldova, 20 septembrie 2016, parag. 29 – 31).

Inițial, Colegiul reține că pentru a verifica legalitatea deciziei contestate, fără a administra noi dovezi, va recurge la recapitularea esenței litigiului dedus judecății.

Instanțele ierarhic inferioare, conform materialelor cauzei civile, au constatat că, Ion Paladi este fiul victimei represiunilor politice, Radion Paladi, născut la xxxxx, decedat la xxxxx (Vol.I, f.d.81), reabilitat la data de 07 noiembrie 2011 prin hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție cu încetarea procesului, aspect indicat în certificatul de reabilitare nr. 21-391/11-796 din 30 martie 2012, precum că, Radion Paladi a fost condamnat din motive politice la 22 septembrie 1947 de către Judecătoria populară a raionului Vulcănești în baza art. 58/1 CP al RSSU la 10 ani privațiune de liberate cu interdicție în drepturi pe un termen de 4 ani și confiscarea averii. În temeiul art. 3 pct. b) al Legii privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr.1225 din 08 decembrie 1992, Radion Paladi a fost declarat victimă a represiunilor politice (Vol.I, f.d.13).

Extrasul din Arhiva de Stat al raionului Vulcănești nr. 11/74 din 22 martie 2011, precum și extrasele din cartea de gospodărie enumeră bunurile deținute de Radion Paladi (Vol.I, f.d.89, 93-95).

Prin cererea înregistrată la data de 29 august 2012 pe numele Președintelui raionului Cahul, de către Ion Paladi s-a solicitat restituirea valorii averii confiscate de la tatăl său Radion Paladi (Vol.I, f.d.80).

În adeverința eliberată de Primăria satului Slobozia Mare, raionul Cahul, din 21 septembrie 2012, dispunea de avere, case, terenuri agricole, alte bunuri confiscate (Vol.I, f.d.84).

Conform deciziei din 21 ianuarie 2013 a comisiei speciale de examinare a cererilor de restituire a bunurilor sau de recuperare a valorii acestora, persoanelor supuse represiunilor politice, s-a decis de a înștiința petiționarul Ion Paladi, conform pct.5 al Hotărârii Guvernului nr. 627 din 05 iunie 2007 pentru aprobarea Regulamentului privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, precum și achitarea compensației în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice, de a depune anumite acte, inclusiv certificatul de moștenitor legal și actele ce confirmă starea de rudenie cu persoana supusă represiunilor politice (Vol.I, f.d.82).

Conform certificatului de moștenitor legal nr. 4450 din 08 aprilie 2016, Ion Paladi este moștenitor al patrimoniului succesoral al lui Radion Paladi, decedat la xxxxx (Vol.I, f.d.14).

În extrasul din procesul-verbal al ședinței comisiei speciale de examinare a cererilor de restituire a bunurilor sau de recuperare a valorii acestora persoanelor supuse represiunilor politice, nr. 2 din 16 septembrie 2016, se identifică examinarea cererii din 29 august 2012 depusă de către Ion Paladi cu privire la achitarea compensației pentru bunurile mobile și imobile confiscate persoanei supuse

represiunilor politice, Radion Paladi, fiind decisă respingerea acesteia. De altfel, soluția comisiei speciale de examinare a cererilor de restituire a bunurilor sau de recuperare a valorii acestora, persoanelor supuse represiunilor politice, a fost reflectată în decizia din 16 septembrie 2016 acesteia (Vol.I, f.d.5-6). Or, comisia a indicat despre răspunsul Arhivei de Stat al raionului Vulcănești, parvenit la 24 august 2016, conform căruia lui Radion Paladi, în baza procesului-verbal nr. 7 din 17 noiembrie 1993 al Comitetului Vulcănești, i s-a restituit prejudiciul cauzat în urma represiunilor politice și ulterior reabilitat în sumă totală de 100000 de ruble din contul bugetului raional (Vol.I, f.d.5 verso).

Prin cererea de chemare în judecată depusă la 29 noiembrie 2016, cu concretizarea ulterioară, Ion Paladi a pretins încasarea cu titlu de compensație pentru valoarea bunurilor confiscate de la persona supusă represiunilor politice, a sumei totale de 752069 de lei, precum și a cheltuielilor de asistență juridică în sumă de 3000 de lei (Vol.I, f.d.2, Vol.II, f.d.37-38).

Prima instanță, judecând cauza în fond, prin hotărârea din 23 octombrie 2020, a admis cererea de chemare în judecată depusă de Ion Paladi și a încasat de la Consiliul raional Cahul în beneficiul lui Ion Paladi compensația cu titlu de recuperare a valorii bunurilor supuse represiunilor politice în mărime de 565000 de lei pentru terenul agricol, suma de 137069 de lei, pentru casa de locuit și 5 șure, suma de 50000 de lei, pentru costul a 24 animale domestice; a încasat de la Consiliul Raional Cahul în beneficiul lui Ion Paladi cheltuielile de asistență juridică în mărime de 3000 de lei (Vol.II, f.d.101, 119-133).

Instanța de apel verificând legalitatea și temeinicia hotărârii atacate, prin decizia din 23 mai 2022, a respins ca fiind nefondate apelurile declarate de Consiliul Raional Cahul și Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și a menținut fără modificări hotărârea din 23 octombrie 2020 a Judecătoriei Cahul, sediul Central (Vol.II, f.d.219-238).

Prin prisma criticilor aduse de recurenți, Colegiul relevă că, instanța de apel verificând legalitatea și temeinicia hotărârii primei instanță în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii, fără a elucida complet circumstanțele cauzei și prin aprecierea arbitrară a probelor, pripit s-a pronunțat în favoarea respingerii cererilor de apel, prin ce se impune casarea deciziei instanței de apel cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată, din motivele ce succed.

Având în vedere că anterior s-a iterat esența litigiului, în continuare urmează a fi accentuate unele aspecte care au fost ignorate de instanța ierarhic inferioară la soluționarea cauzei în ordine de apel, deși, o obligație în acest sens îi revenea în temeiul legii procesuale.

În temeiul art. 373 alin.(1), (2) Cod de procedură civilă, instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță. În limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea cauzei, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanța de apel de către participanții la proces.

În context, prin prisma criticilor aduse actului judecătoresc contestat precum că Ion Paladi nu a prezentat actele ce confirmă confiscarea de la Radion Paladi a bunurilor ale căror contravaloare a fost solicitată, Colegiul relevă că, în sensul pct. 5 lit.d) al Hotărârii Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, precum și achitarea compensației în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice, nr. 627 din 05 iunie 2007, actele ce atestă confiscarea, naționalizarea bunurilor sau scoaterea lor în orice alt mod din posesie, eliberate de arhive și de alte instituții abilitate urmează a fi anexate în mod obligatoriu la cererea de restituire a bunurilor sau de compensare a valorii acestora.

Având în vedere că, argumentul dat a fost invocat și în apel, instanța de apel avea obligația de a-l supune aprecierii cel puțin sub aspectul relevanței litigiului dat, în condițiile în care actele ce atestă confiscarea sunt obligatorii în astfel de litigii.

De altfel, în virtutea art. 373 alin.(5) Cod de procedură civilă, instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

Totodată, Colegiul precizează că, în condițiile în care litigiul pe marginea refuzului de recuperare a valorii bunurilor este de competența instanței de judecată, în virtutea art. 118 alin.(1) Cod de procedură civilă, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale dacă legea nu dispune altfel.

Or, identificarea bunurilor ce urmează a fi restituite și determinarea valorii acestora se face în baza documentelor ce atestă confiscarea, naționalizarea bunurilor sau scoaterea lor în orice alt mod din posesie, documente eliberate de arhive și de alte instituții abilitate ori în baza altor probe legale.

Iar în corespundere cu prevederile art. 121 Cod de procedură civilă, instanța judecătorească reține spre examinare și cercetare numai probele pertinente care confirmă, combat ori pun la îndoială concluziile referitoare la existența sau inexistența de circumstanțe, importante pentru soluționarea justă a cazului.

În virtutea art. 122 alin. (1) Cod de procedură civilă, circumstanțele care, conform legii, trebuie confirmate prin anumite mijloace de probațiune nu pot fi dovedite cu nici un fel de alte mijloace probante.

În conformitate cu art. 130 alin. (1), (2), (3), (4), (5) Cod de procedură civilă, instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege. Nici un fel de probe nu au pentru instanța judecătorească o forță probantă prestabilită fără aprecierea lor. Fiecare probă se apreciază de instanța privitor la relevanța, admisibilitatea, veridicitatea ei, iar toate probele în ansamblu, privitor la legătura lor reciprocă și suficiența pentru soluționarea cauzei. Ca rezultat al aprecierii probelor, instanța judecătorească este obligată să reflecte în hotărâre motivele concluziilor sale privind admiterea unor probe și respingerea altor probe, precum și argumentarea preferinței unor probe față de altele. Proba este declarată ca fiind veridică dacă instanța constată prin cercetare și comparare cu alte probe că datele pe care le conține corespund realității.

De asemenea, un răspuns cert și explicit se impunea și la alegația recurentului Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, care a pretins omiterea termenului de prescripție de către Ion Paladi la înaintarea acțiunii. Or, cel puțin această împrejurare

necesită un răspuns cert, în situația în care aceasta este determinantă pentru soluționarea corectă a litigiului. De altfel, în cazul în care se pretinde omiterea termenului, inițial urmează a fi verificat acest aspect.

Conform art. 12¹ al Legii privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225-XII din 08 decembrie 1992, cererea de restituire a bunurilor confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesie ori de recuperare a valorii acestora se înaintează în decurs de 3 ani de la data înștiințării persoanei supuse represiunilor despre reabilitarea acesteia și se examinează în termen de până la 6 luni din ziua depunerii.

În sensul art. II al Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.1225-XII din 8 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 186-XVI din 29 iunie 2006, cetățenii Republicii Moldova supuși represiunilor politice și ulterior reabilitați, în privința cărora, la data intrării în vigoare a prezentei legi, a expirat termenul de prescripție pentru depunerea cererii de restituire a bunurilor de care au fost deposedați, se pot adresa comisiilor speciale cu cererile respective în termen de un an de la data intrării în vigoare a prezentei legi. Sub incidența prezentei legi nu cad persoanele supuse represiunilor politice și ulterior reabilitate care au fost despăgubite până la intrarea în vigoare a prezentei legi.

Or, în cazul în care există o decizie a comisiei speciale cu privire la faptul că persoana a fost despăgubită, iar pe parcursul examinării cauzei nu au fost prezentate probe pertinente că decizia comisiei ce vizează restituirea bunurilor, recuperarea valorii acestora sau achitarea compensațiilor a fost executată, prevederile art. II alin.(2) din Legea nr.186-XVI din 29 iunie 2006 privind modificarea și completarea Legii nr.1225-XII din 08 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, nu sunt aplicabile.

În această succesiune logică, Colegiul evidențiază că, prin hotărârea din 16 din 12 iunie 2007 pentru controlul constituționalității art. II alineatul doi din Legea nr.186-XVI din 29 iunie 2006 „Pentru modificarea și completarea Legii nr.1225-XII din 8 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice” și art.12 alineatul opt din Legea nr.1225-XII din 8 decembrie 1992 în redacția Legii nr.186-XVI din 29 iunie 2006, Curtea Constituțională a notat că, dispozițiile art. II alineatul doi din Legea nr.186-XVI stipulează expres că persoanele care au fost despăgubite prin legea veche nu pot beneficia din nou de acest drept. Aceste prevederi nu elimină și nu limitează dreptul persoanelor supuse represiunilor politice la despăgubire, ci dau expresie principiului, potrivit căruia nimeni nu poate cere de două ori repararea aceluiași prejudiciu, aplicându-se față de persoanele care au primit despăgubiri în volum deplin, conform legislației în vigoare la momentul apariției dreptului. Cetățenii care nu au fost despăgubiți integral în baza legii vechi pot cere repararea prejudiciilor în partea în care consideră că sunt îndreptățiți.

În contextul circumstanțelor reiterate supra, având în vedere și criticile recurentului Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova la acest capitol, Colegiul notează că, în situația în care lui Radion Paladi, în baza procesului-verbal nr. 7 din 17 noiembrie 1993 al Comitetului Vulcănești, s-a dispus restituirea prejudiciului cauzat în urma represiunilor politice, în sumă totală de 100000 de ruble din contul bugetului raional, precum și că pretinsa neexecutare a acesteia, se impune verificarea acestui aspect. În opinia recurentului Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, dreptul pretins de către Ion Paladi este prescris încă din anul 1996, având în vedere

decizia din 17 noiembrie 1993 a Comitetului Vulcănești de despăgubire a lui Radion Paladi.

Or, recurentul Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova cu referire la decizia menționată a opinat că, instanța de judecată a dispus atribuirea unei noi compensații cu titlu de echivalent al averii confiscate, în situația în care există o decizie a comisiei speciale în vigoare și care nu a fost anulată

Deși, decizia comisiei speciale privind restituirea bunurilor, recuperarea valorii acestora sau achitarea compensațiilor emisă până la intrarea în vigoare a Legii nr.186 din 29 iunie 2006 nu poartă caracter de document executoriu conform prevederilor Codului de Executare, însă în atare circumstanțe prezintă relevanță faptul verificării împrejurării ce vizează executarea/neexecutarea deciziei comisiei. Or, în situația în care, decizia comisiei privind restituirea prejudiciului cauzat în rezultatul represiunilor politice nu ar fi fost executată sau în cazul în care Radion Paladi nu ar fi fost despăgubit integral, în baza legii vechi, doar în aceste cazuri poate fi solicitată restituirea bunurilor confiscate sau recuperarea valorii acestora. Astfel, identificarea executării/neexecutării deciziei emise anterior în privința lui Radion Paladi reprezintă un aspect important.

De altfel, nu poate fi ignorat nici faptul că, prezenta cerere de chemare în judecată a fost înaintată de către Ion Paladi la data de 29 noiembrie 2016 (Vol.I, f.d.2), cu concretizarea ulterioară, iar certificatul de reabilitare a lui Radion Paladi este datat cu 30 martie 2012 (Vol.I, f.d.13)

Mai mult, prima decizie a comisiei speciale de examinare a cererilor de restituire a bunurilor sau de recuperare a valorii acestora persoanelor supuse represiunilor politice, este din data de 21 ianuarie 2013, emisă în rezultatul soluționării cererii lui Ion Paladi, înregistrată la 29 august 2012, cu privire la restituirea valorii confiscate a tatălui său, Radion Paladi (Vol.I, f.d.80, 82). Prin decizia menționată, s-a decis înștiințarea lui Ion Paladi de a prezenta anumite acte, inclusiv certificatul de moștenitor legal și actele ce confirmă starea de rudenie cu persoana supusă represiunilor politice; actele ce atestă confiscarea, naționalizarea bunurilor sau scoaterea lor în orice alt mod din posesie (Vol.I, f.d.82).

Certificatul de moștenitor legal, conform căruia Ion Paladi este moștenitor al patrimoniului succesoral al lui Radion Paladi, este datat cu 08 aprilie 2016 (Vol.I, f.d.14).

Prin decizia din 16 septembrie 2016, comisia specială de examinare a cererilor de restituire a bunurilor sau de recuperare a valorii acestora persoanelor supuse represiunilor politice, ca urmare a examinării cererii lui Ion Paladi din data de 29 august 2012, cu referire la răspunsul Arhivei de Stat al raionului Vulcănești, parvenit la 24 august 2016, conform căruia lui Radion Paladi, în baza procesului-verbal nr. 7 din 17 noiembrie 1993 al Comitetului Vulcănești, i-a fost restituit prejudiciul cauzat în urma represiunilor politice și ulterior reabilitat în sumă totală de 100000 de ruble din contul bugetului raional, a respins cererea lui Ion Paladi (Vol.I, f.d.5-6).

Colegiul reiterează că, în sensul art. II al Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.1225-XII din 8 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 186-XVI din 29 iunie 2006, este stabilit un termen de un an de la data intrării în vigoare a prezentei legi pentru adresarea către comisiile speciale cu cereri de restituire a bunurilor, doar că, sub incidența legii date nu cad persoanele supuse represiunilor politice și, ulterior, reabilite care au fost despăgubite până la

intrarea în vigoare a prezentei legi. Or, determinarea acestei ocurențe reprezintă un aspect necesar soluționării corecte a prezentului litigiului, în condițiile în care Ion Paladi s-a adresat comisiei la data de 29 august 2012 cu cerere cu privire la achitarea compensației pentru bunurile confiscate de la Radion Paladi, care a fost supus represiunilor politice, iar la data de 29 noiembrie 2016 a înregistrat cererea de chemare în judecată, având în vedere decizia comisiei speciale din 16 septembrie 2016 de respingere a cererii.

Un alt aspect ce urmează a fi verificat, în condițiile în care rejudecarea la caz este dictată de circumstanțele detaliate anterior, Colegiul menționează necesitatea analizei, examinării cerinței de restituire a valorii bunurilor pretinse a fi confiscate în ceea ce vizează compensația pentru terenul agricol, având în vedere și obiecțiile părții oponente la acest aspect. Instanța de apel în motivarea soluției nu a dat apreciere argumentelor apelanților, prin care s-a adus critică constatărilor primei instanțe. Or, în contextul prevederilor art. 12 al Legii nr.1225/1992, nu se restituie terenurile, pădurile, plantațiile multianuale, obiectivele scoase din circuitul civil, precum și alte bunuri confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesie din considerente ce nu au legătură cu represiunile politice.

Pornind de la critica recurenților la acest capitol, Colegiul evidențiază că, în sensul Metodologiei de evaluare a bunurilor imobile confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesia persoanelor supuse represiunilor politice, aprobată prin ordinul Agenției Relații Funciare și Cadastru nr. 136 din 05 septembrie 2008 (în continuare Metodologia), Capitolul III, pct.3.1., obiectul evaluării, se disting următoarele tipuri de bunuri imobile supuse evaluării în cadrul prezentei Metodologii: a) case individuale de locuit și construcțiile/edificiile accesorii acestora; b) construcții cu destinație nelocativă și construcțiile/edificiile accesorii acestora; c) încăperi cu destinație locativă.

Or, în pct. 1.1. al Metodologiei se profilează că, metodologia de evaluare a bunurilor imobile confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesia persoanelor supuse represiunilor politice (în continuare Metodologia) stabilește procedura identificării și determinării valorii de piață a bunurilor imobile cu destinație locativă și a bunurilor imobile cu destinație nelocativă confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesia persoanelor supuse represiunilor politice (în continuare obiecte ale evaluării).

Din textul acestor reglementări rezultă că, terenurile nu sunt incluse nici în categoria bunurilor ce se supun evaluării în baza acestei Metodologii.

Având în vedere alegațiile recurenților invocate în acest sens, Colegiul notează că, instanța de apel avea obligația de a răspunde argumentelor date.

În conformitate cu art. 241 alin. (5) Cod de procedură civilă, în motivare se indică: circumstanțele cauzei, constatate de instanță, probele pe care se întemeiază concluziile ei privitoare la aceste circumstanțe, argumentele invocate de instanță la respingerea unor probe, legile de care s-a călăuzit instanța.

În sensul art. 390 alin. (1) lit. e), f), alin.(2) Cod de procedură civilă, decizia instanței de apel trebuie să conțină: motivele concluziilor instanței de apel și referirea la legea guvernantă; concluziile instanței de apel în urma examinării apelului. În cazul respingerii apelului, instanța de apel este obligată să indice în decizie motivele respingerii.

În continuarea acestui raționament, Colegiul relevă că, este de obligația instanței de judecată de a-și motiva soluția prin prisma poziției părților litigante, susținută de un suport probatoriu pertinent raportat la normele de drept material aplicabile litigiului dedus judecării.

În dezvoltarea acestei afirmații, Colegiul notează că, motivele reținute de instanța de apel în decizia contestată, în esență, redau poziția primei instanțe și a părții reclamante, nefiind examinate argumentele părții oponente. Or, decizia instanței de apel nu reflectă considerentele pe marginea alegației referitor la expirarea termenului de prescripție în interiorul căruia urma a fi valorificat dreptul pretins, precum și lipsa actelor ce atestă confiscarea bunurilor a căror valoare este pretinsă, iar în lipsa unor raționamente ce să răspundă alegațiilor invocate, Colegiul consideră justificat argumentul dat.

Conjunctura reliefată *supra*, precum și problemele ridicate de către părți la soluționarea litigiului dat, necesită o examinare completă și obiectivă la rejudecarea cauzei în ordine de apel.

Din perspectiva postulatelor legale, la examinarea cauzei, instanțele urmează să se conducă nemijlocit de principiul adevărului obiectiv, care se manifestă prin stabilirea multilaterală, completă și obiectivă a tuturor circumstanțelor care au importanță pentru justa soluționare a cauzei.

CtEDO, în repetate rânduri, a statuat că, [...] rolul unei decizii motivate este să demonstreze părților că ele au fost auzite. Mai mult, o decizie motivată oferă părții posibilitatea de a o contesta, precum și posibilitatea ca decizia să fie revizuită de către o instanță de recurs. Doar prin adoptarea unei decizii motivate poate avea loc un control public al administrării justiției (Hirvisaari v. Finlanda, nr. 49684/99, § 30, 27 septembrie 2001, Fomin v. Moldova, nr. 36755/06, § 34, 11 octombrie 2011).

Incontestabil, dreptul la un proces echitabil nu poate fi considerat efectiv decât dacă susținerile părților sunt examinate de către instanța, aceasta având obligația de a proceda la un examen efectiv al mijloacelor, argumentelor și elementelor de proba sau cel puțin de a le aprecia. Singura garanție ca instanța a analizat susținerile părților, argumentele și probele administrate o reprezintă motivarea hotărârii judecătorești. De altfel, o hotărâre judecătorească motivată în sensul respectării cerințelor 6 § 1 CEDO, presupune o examinare reală a problemelor esențiale relevate în speță, cel puțin pentru a le aprecia relevanța.

CtEDO, în cauza *Capacchione v. Republica Moldova*, cererea nr. 22616/10, hotărârea din 30 noiembrie 2021, a reamintit că articolul 6 § 1 din Convenție implică, din partea „instanței”, obligația de a efectua o examinare efectivă a motivelor, a argumentelor și a probelor prezentate de către părți (a se vedea, printre multe altele, *Perez v. Franța* [MC], nr. 47287 / 99, § 80, CEDO 2004-I și *Loupas v. Grecia*, nr. 21268/16, § 37, 20 iunie 2019). De asemenea, Curtea reiterează jurisprudența sa bine-stabilită, potrivit căreia acest Articol obligă, *inter alia*, instanțele să motiveze deciziile lor. Fără a necesita un răspuns detaliat la fiecare argument invocat de către reclamant, această obligație presupune, totuși, că o parte la procesul judiciar poate aștepta un răspuns specific și explicit la acele argumente care sunt decisive pentru rezultatul procedurii în cauză (a se vedea, printre multe altele, *Paixão Moreira Sá Fernandes v. Portugalia*, nr. 78108/14, § 71, 25 februarie 2020, și cauzele citate acolo).

Subsecvent, la rejudecarea cauzei civile, adoptarea soluției la caz urmează a fi precedată de toate aceste etape, luând în considerare momentele conturate, precum și motivarea să fie efectuată atât prin prisma poziției părții reclamante, cât și obiecțiilor părții oponente pe marginea acțiunii formulate în raport cu probele prezentate și normele de drept pertinente litigiului, rezultând din prevederile art. 130 Cod de procedură civilă, ca, în consecință, soluția adoptată să fie certă și coerentă și să răspundă standardelor unui proces echitabil garantat de art. 6 § 1 CEDO.

Coroborând circumstanțele ce preced, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va admite recursurile declarate și va casa integral decizia instanței de apel cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

În conformitate cu prevederile art.442, art. 444, art. 445 alin. (1) lit. c) Cod de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admit recursurile declarate de Consiliul raional Cahul și de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova.

Se casează integral decizia din 23 mai 2022 a Curții de Apel Cahul, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Ion Paladi, intervenienți accesorii Zinaida Popa și Ecaterina Petrenco împotriva Consiliului raional Cahul, intervenienți accesorii Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Primăria satului Slobozia Mare, raionul Cahul, Valentina Carastan, cu privire la achitarea compensației cu titlu de recuperare a valorii bunurilor confiscate, cu trimiterea cauzei spre rejudecare în Curtea de Apel Cahul, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Svetlana Filincova

Judecătorii

Dumitru Mardari

Mariana Pitic

Victor Burduh

Galina Stratulat